

ÇUKUROVA'DA TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ: NOMİNAL GRUP TEKNİĞİ UYGULAMASI*

Hüseyin ATAŞ** Selim GÜNDÜZ*** Hakan USLU****

Öz

Bitkisel üretimi arttırma, tarımsal üreticilerin maliyetlerine katkı sunma, sürdürülebilirlik ve verimlilik gibi amaçlarla uygulanan tarımsal destekleme politikalarının geçmişi bu politikaların kurumsallaşmasından çok daha önceye dayanmaktadır. Destekleme politikalarının etkinliğine yönelik tartışmalar, tarımsal üretim sürecindeki risk ve belirsizliklerden dolayı güncelliğini her daim korumaktadır. Son yıllarda ulusal ve uluslararası konjonktürdeki gelişmeler, gıda arz güvenliğinin önemini ve tarım sektörünün stratejik önemini yeniden hatırlatmıştır. Bu çalışmanın amacı, güncel koşullar altında, Çukurova'da, destekleme politikalarının etkinliğini tespit etmek, tarımsal üreticilerin üretim süreçlerinde yaşadıkları problemlerin öncelik ve önem sırasını belirlemektir. Çalışmada, çok sayıda orijinal fikrin türetilmesine, grubun tüm üyelerinin dengeli katılımına ve

* Bu çalışma için Adiyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından 03.10.2023 tarih ve 2023/452 sayılı karar numarası ile etik kurul izni alınmıştır.

** Dr. Öğretim Görevlisi. Adiyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, hatas@adiyaman.edu.tr, Adiyaman/Türkiye.

*** Doç. Dr. Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, sgunduz@atu.edu.tr, Adana/Türkiye

**** Doç. Dr. Samsun Üniversitesi, İİBF, Ekonomi ve Finans Bölümü, hakan.uslu@samsun.edu.tr, Samsun/Türkiye.

matematiksel hesaplama yöntemine dayanan yapılandırılmış bir grup karar verme yöntemi olan Nominal Grup Tekniği (NGT) kullanılmıştır. Çukurova Bölgesi’nin önemli tarım alanlarından birisi olan Kozan ilçesinde üretim yapan çiftçiler ile NGT kullanılarak oturumlar düzenlenmiştir. NGT sonuçları makro bir perspektif sunması amacıyla tematik analize tabii tutulmuştur. Tarımsal desteklemelere yönelik üzerinde mutabakat sağlanan en önemli eleştiriler sırasıyla akaryakıt ve gübre desteğinin yetersizliği, desteklemelerin planlı üretim kapsamında verilmemesi ve bu desteklerin vergi yükünü azaltmaya yönelik olmayışıdır. Tarımsal üretim sürecinde yaşanan zorluklar ise tematik olarak tarımsal girdilerin yüksekliği (%32,6), operasyonel maliyetler (%31,4), tarımsal desteklemelerin yetersizliği (%19) ve sektörel problemler (%16,9) olmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Tarımsal desteklemeler, tarımsal üretim, nominal grup tekniği.*

EFFECTIVENESS OF AGRICULTURAL SUPPORT POLICIES IN ÇUKUROVA: APPLICATION OF NOMINAL GROUP TECHNIQUE

Abstract

The history of agricultural support policies implemented for purposes such as increasing crop production, contributing to the costs of agricultural producers, sustainability and efficiency goes back well before the institutionalization of these policies. The aim of this study is to determine the effectiveness of the support policies in Çukurova under the current conditions and to determine the priority and importance of the problems experienced by agricultural producers in their production processes. The Nominal Group Technique (NGT), a structured group decision-making method, was used for the study. NGT sessions were conducted with farmers producing in Kozan district, one of the most important agricultural areas of Çukurova region. The NGT results were subjected to thematic analysis in order to obtain a macro perspective. The main points of criticism agreed upon regarding agricultural subsidies are the insufficient support for fuel and fertilizer, the fact that the subsidies are not provided within the framework of planned production and the fact that these subsidies are not aimed at reducing the tax burden. The difficulties in the agricultural production process were thematically high agricultural inputs (32.6%), operating costs (31.4%), insufficient agricultural support (19%) and sectoral problems (16.9%).

Keywords: *Agricultural supports, agricultural production, nominal group technique.*

1. GİRİŞ

Tarımsal destekleme politikalarının geçmişi bu politikaların kurumsallaşmasından çok daha önceye dayanmaktadır. Destekleme politikalarının etkinliğine yönelik tartışmalar da yine bu politikalar kadar eskidir. Hem ulusal hem de uluslararası literatürde tarımsal destekleme politikalarına yönelik çalışmalar ve tartışmalar, tarımsal üretim sürecindeki risk ve belirsizliklerden dolayı güncelliğini her daim korumaktadır. Türkiye’de tarımsal destekleme politikaları; bitkisel üretimi çoğaltma, üreticilerin maliyetlerine katkı sunma, sürdürülebilirlik ve verimlilik gibi amaçlar doğrultusunda uygulanmaktadır. Bu politikalar günümüzde fark ödeme desteklemeleri, alan bazlı desteklemeler ve hayvancılık desteklemeleri gibi araçlar ile devam etmektedir.

Son yıllarda dünyada yaşanan salgınlar, etkisi giderek daha da hissedilen ve sıklığı artan iklim anomalileri, devletlerarası vekalet savaşları, bölgesel çatışmalar vb. koşullar; uluslararası anlamda üretim, lojistik ve kıt kaynaklara erişim gibi problemleri de beraberinde getirmiştir. Ukrayna-Rusya savaşı dolayısıyla yaşanan tahıl arz ve tedarik sorunları da tarım sektörünün stratejik önemini bir kez daha göstermiştir. Uluslararası konjonktürden kaynaklı belirsizliklerin yanı sıra Türkiye’de son yıllarda dolar kurunda ciddi artışlar meydana gelmiştir. Bu yükselişten kaynaklı olarak tarımsal hammadde ve girdilerdeki artış karşısında tarımsal destekleme ödemelerinin ne denli etkinliğe sahip olduğu merak konusudur. Ulusal gıda arz güvenliği için hayati öneme sahip tarım sektöründeki politikaların etkinliğini güncel koşullar altında tespit etmek önem arz etmektedir.

1.1 Tarımsal Destekleme Politikalarına Yönelik Nitel ve Nicel Çalışmalar

Tarımsal destekleme politikalarına yönelik çalışmalar belirli bir yerleşim alanı, bölgesel veya tüm Türkiye’yi kapsayacak şekillerde çeşitli nitel ve nicel yöntemler kullanılarak ele alınmıştır. Bu çalışmaya benzer şekilde lokal bir üretim alanında bu politikaların etkinliğinin değerlendirildiği araştırmalardan bazıları şu şekildedir; Kızıl ve Akten Çürük (2021), Konya’da 2021 yılında üretim yapan çiftçilere yönelik tarımsal desteklemelerden faydalanma, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerini araştırmışlardır. Analiz sonuçlarına göre, araştırmaya katılan çiftçilerin %85’i tarımsal desteklemelerin üretim maliyetlerini dikkate almadan belirlendiğini, destekleme ödemelerinin finansmana ihtiyaç duyulan zamanda ödenmediğini, desteklemeye dair açıklama ve miktarların çiftçi ürünü ektikten sonra belirlendiğini belirtmişlerdir. Laçın (2019), Bilecik il merkezi ve ilçelerinde tarımsal üretim yapan üreticilerin tarımsal üretiminin önündeki engelleri ve üretimi arttırmak için yapılması gerekenleri analiz etmiştir. Çiftçiler, tarımsal üretimin artması için yapılması gereken öncelikli şeyin destek ve teşviklerin artması gerektiğini ifade etmişlerdir. Güder (2019), Yalova’da tarımsal destekleme türlerinden birisi sayılabilecek *Genç Çiftçi Projesi*’nin tarımsal üretime ve işsizliğe etkisini ele almıştır. 2016, 2017 ve 2018 dönemlerinde bu projeden faydalanan üreticilerle anket yapılmıştır. Bulgular sınırlı bir örnekleme dayansa da, bu destek türünün tarımsal üretime ve işsizliğe karşı etkili bir çözüm unsuru olabileceğini savunmaktadır. Özgür (2018), Adana ili Ceyhan ilçesinde tarımsal üreticilerin tarımsal desteklemelere yaklaşımını ve üretime etkisini anket yöntemiyle tespit etmeye çalışmıştır. 150 tarımsal üretici ile gerçekleştirilen anket sonuçlarına göre, çiftçilerin tarımsal desteklemelerden memnun oldukları ve bunun tarımsal üretime olumlu etkilerinin olduğu değerlendirilmiştir. Aydın ve Özkan (2017), Kırklareli ili, ilçeleri ve köylerini kapsayan araştırmasında tarımsal destekleme türlerinden birisi olan gübre ve toprak analiz desteğinden yararlanan çiftçilerin bu desteklerle ilgili görüş lerini analiz etmiştir. Bulgular,

gübre ve analiz desteği alan çiftçilerin yaş gruplarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı yönündedir.

Ünal ve Fidan (2014), Kütahya’da AB fonları ile sağlanan tarımsal desteklemelerin etkinliğini incelemiştir. Çalışmanın sonuçları, ele alınan IPARD destek türlerinin tamamında ölçek ekonomisi sağlama ve verimlilik gibi alanlarda önemli fark yarattığını göstermektedir. Tan, Ortan ve Everest (2014) tarımsal destekleme politikaların Çanakkale’deki etkilerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda tarımsal destekleme uygulamalarındaki bürokratik gerekliliklerin tarımsal üreticileri olumsuz etkilediğini ve dolayısıyla desteklerden faydalanma düzeyini azalttığını savunmaktadırlar. Erdal, Erdal ve Gürkan (2013), Kahramanmaraş’ta uygulanan tarımsal desteklemeleri üretici bazında değerlendirmiştir. Üreticilerin en fazla yararlandıkları ve faydalı buldukları destekleme türleri; alan bazlı (gübre, dizel..vb) destekler ile prim ve fark ödemesi destekleri olarak tespit edilmiştir. Şit ve Hırlak (2011), *Türkiye’de Kalkınmada Öncelikli İller’den* birisi olan Kilis’te tarımsal desteklemelerin tarımsal üretim üzerindeki etkisini nitel olarak ele almıştır. Araştırma sonuçları, Kilis özelinde 2001-2011 döneminde çiftçilere verilen tarımsal desteklerin; tarımsal ürün miktarını, kalitesini arttırdığı ve tarımsal gelişime neden olduğunu ortaya koymuştur. Yılmaz, Demircan ve Dernek (2008) Isparta için gerçekleştirdiği araştırmada tarımsal desteklerin yeterli olup olmadığını tespit etmiştir. Bu çalışmada, tarımsal destekleme grupları arasındaki işletme genişliğinin istatistiki olarak anlamlı olduğu ortaya koyulmuştur. Sakarya, Özmen ve Özmen (2007), 2006’da Balıkesir’in Sındırgı ilçesinde tarımsal üreticilerin faydalandığı doğrudan gelir desteğinin tarımsal kalkınmada ve üretim süreçlerindeki etkisini ortaya koymuştur. Çalışmaya katılan çiftçilerin %72’si, doğrudan gelir desteğinin bu destek türünün yerine önceden uygulanan desteklerle kıyasladıklarında yaşanan değişimin etkisinin olumsuz yönde olduğunu belirtmiştir.

1.2 Tarımsal Araştırmalarda Nominal Grup Tekniği (NGT) Kullanımı

Nominal Grup Tekniği (NGT), metodolojik avantajları ve ele alınan problemlere dair önceliklendirmeye olanak tanınması dolayısıyla tarımsal politikalar ve araştırmaların değerlendirmelerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Jeffreys (2006), NGT’nin organik tarım ve tarım-çevre politikalarının değerlendirilmesinde etkinliği kanıtlanmış bir yöntem olduğunu savunmaktadır. NGT’nin tarımsal araştırmalardaki kullanımını içeren çalışmalardan bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Bammer, Bengte ve Warner (2022), Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’inde ticari arıcılık faaliyeti yürüten üreticilere verilen eğitim programlarını yönlendirme ve geliştirme amacıyla üreticilerin karşılaştığı sorunları ele almışlardır. Bu doğrultuda Florida’da kayıtlı arıcıların ihtiyaçlarını belirleme ve ihtiyaçlarını önceliklendirme amacıyla NGT oturumları gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları, önem sırasına göre arıcıların en öncelikli ihtiyaçlarının şunlar olduğunu ortaya koymuştur; bal arısı kolonilerindeki parazit kontrolü, bal arısı kolonilerindeki beslenme yönetimi, viral enfeksiyonların, bakterilerin ve Nosema’nın kontrolü ve yönetimi.

Hugé vd. (2022), Malezya’da bulunan Mangrov ormanlarının sürdürülebilirliğini NGT tekniği ile değerlendirmiştir. Bu çalışma yöntemin doğal kaynak yönetimi alanında yer alan az sayıdaki uygulamalarından biridir. Çalışmada, gelgit sonucu oluşan bölgelerde meydana gelen sık orman yapısını ifaden eden Mangrov ormanlarının yönetimi için araştırma öncelikleri tespit edilmiştir.

Santiago-Brown ve ark.. (2015), şarap üretimi amaçlı üzüm yetiştiriciliğinde sürdürülebilirlik hususunu NGT’nin bir modifikasyonu olan uyarlanmış NGT ile araştırmıştır. 14 farklı NGT oturumunun gerçekleştirildiği çalışmaya şaraplık üzüm yetiştiricileri ve bu kurumların üst düzey yöneticileri katılmıştır. Ekonomik, çevresel ve sosyal olarak gruplanan çeşitli göstergeler üzerinden üzüm

yetiştiriciliğindeki sürdürülebilirlik konusu çalışmada önem düzeyine göre sıralanmıştır.

Jeffreys (2006), Galler'deki organik tarım politikalarında birbiriyle sıklıkla çelişen ekonomik, sosyal ve çevresel hedefleri NGT kullanarak ele almıştır. Galler'de yürütülen bu vaka çalışmasında, organik tarım destek programlarının değerlendirilmesine yönelik yedi puanlı bir NGT ölçeği kullanmıştır. Belirtilen ekonomik, sosyal ve çevresel hedefler ve bu hedeflere ait 24 kriterin değerlendirildiği çalışmada *Galler Organik Tarım Programı*'na yönelik çok önemli sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlardan da öte araştırmacı, uzman görüşüne dayanan NGT'nin veri kaynakları değerlendirmelerinin eksik olduğu karmaşık durumlarda etkili bir seçenek olduğunu belirtmektedir.

Motsenbocker ve Hinson (2003), Honduras'ta tarımsal kalkınmanın planlanmasındaki sorunları ve kısıtları belirleyebilmek amacıyla NGT'yi kullanarak bir analiz gerçekleştirmiştir. Kamu ve özel sektör temsilcileri, akademisyenler, tarımsal üreticiler ve üretici gruplarından paydaşların katılımı ile gerçekleştirilen araştırmada, belirli mahsuller için üretim ve karlılıktaki kısıtlamalar belirlenmiştir. Çalışma kapsamında, üretim sınırlılıkları ve bunların üstesinden gelmek için metodolojiler ve mekanizmalar konusunda da fikir birliği elde edilmiştir.

NGT'nin ekoloji ve koruma alanlarında da kullanımı oldukça yaygındır. Ekoloji ve koruma alanında NGT, literatürde şu dört amaç doğrultusunda kullanılmaktadır; biyolojik çeşitlilik yönetimini destekleme, paydaş tercih ve tutumlarını tespit, kapasite geliştirme çalışmalarını önceliklendirme ve yeni kavramların keşfi (Hugé ve Mukherjee, 2018). Bu alanda NGT ile gerçekleştirilen bazı çalışmalar da şu şekildedir; (Waas vd., 2014; Robinson ve Shepard, 2011; Strager ve Rosenberger, 2006; Jacobson, Gape, Sweeting ve Stein, 2005; Motsenbocker ve Hinson, 2003).

1.3 Araştırma Soruları

Bu çalışmanın amaçları (a) Türkiye’nin önemli tarımsal üretim alanlarından olan Çukurova’da, destekleme politikalarının etkinliğini tespit etmek, (b) tarımsal üreticilerin üretim süreçlerinde yaşadıkları problemlerin öncelik ve önem sırasını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, Çukurova Bölgesi’nin önemli tarım alanlarından birisi olan Kozan ilçesinde üretim yapan çiftçiler ile NGT kullanılarak oturumlar düzenlenmiştir. Tarımsal destekleme politikalarına yönelik NGT yönteminin kullanıldığı bir çalışmaya ulusal literatürde rastlanmamıştır. Araştırma bu yönüyle özgün bir hüviyete sahiptir. NGT oturumları ile tarımsal üreticilerin destekleme politikalarına yönelik fikirleri, yapılandırılmış bir süreçle temin edilip, önem sırasına göre üreticiler tarafından sıralanmıştır. Gerçekleştirilen NGT oturumlarında şu problemler ele alınmıştır;

- 1) 2023’te tarımsal üretim sürecinde karşılaştığınız en önemli zorluklar nelerdir?
- 2) Tarımsal destekleme politikaları ile ilgili karşılaştığınız problemler ve geliştirilmesini istediğiniz hususlar nelerdir?

Çalışmanın giriş bölümünde; araştırmanın kapsamı belirtilmiş, ilgili literatür ve NGT’nin tarımsal araştırmalardaki kullanımına dair çalışmalar özetlenerek, araştırma soruları verilmiştir. Yöntem bölümünde NGT tekniğinin temel ilkelerinden bahsedilerek, uygulama aşaması ve çalışma kapsamında uzman grubunu belirlemeye yönelik somut kriterler belirtilmiştir. Bulgular kısmında araştırma sonuçları sunulmuştur. Tartışma ve sonuç kısmında, elde edilen bulgular literatürdeki çalışmalar ışığında değerlendirilmiştir. Bu bölümde çalışmaya yönelik kısıtlar ve çeşitli öneriler de yer almaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada, çok sayıda orijinal fikrin türetilmesine imkân tanıyan, grubun tüm üyelerinin dengeli katılımına ve matematiksel bir hesaplama yöntemine dayanan

yapılandırılmış bir grup karar verme yöntemi (Horton, 1980) olan NGT kullanılmıştır.

2.1 Nominal Grup Tekniği

NGT yöntemi, bir problem durumunun veya çözüm programının unsurlarını tanımlamaya, önceliklerini belirlemeye olanak tanıyan, özel amaçlı bir grup süreci olarak tanımlanmaktadır (Scott ve Deadrick, 1982). Karar verme konsensusu (Bartunek ve Murningham, 1984) olarak da anılan bu yöntem katılımcılara bağımsız fikir üretme, üretilen fikirleri tartışma ve bu fikirleri sıralandırmaya imkan tanıyan yapılandırılmış bir grup sürecidir (Cleary, 2001). Yöntem ilk kez 1968’de kullanılmış ancak Van De ve Delbecq tarafından 1971 yılında kavramsallaştırılmıştır. NGT, bireysel ve kolektif düşüncenin birleşimine dayanmakta ve sıralanmış önceliklerin bir listesini oluşturmaktadır. Ayrıca kolektif öncelikleri belirlemeye olanak tanımanın yanı sıra önyargıyı da azaltan sistematik ve katılımcı bir yaklaşım sağlamaktadır (Hugé vd., 2022).

Bu tekniğin ilk kullanıldığı alan sosyal psikoloji çalışmaları olmuştur. İlerleyen yıllarda değişim yönetimi, tüketici araştırmaları, eğitim, sağlık yönetimi, bilgi sistem tasarımı, iş değerlendirmesi, yönetim eğitimi, verimlilik ölçümü, stratejik planlama, toplam kalite yönetimi gibi alanlarda da kullanılmıştır (Islam, 2002). NGT son yıllarda tarımsal araştırmalarda da sıkça kullanılmaktadır. Bu çalışmalar başlık 1.2’de detaylandırılmıştır.

NGT ile elde edilen veriler her zaman çözüm önerisi değil keşifler de olabilmektedir. Bu yöntem özellikle akademik bir araştırma için kullanılıyorsa ve elde edilen veriler keşif niteliğinde ise nicel ve nitel farklı araştırma tasarımları yoluyla yeni bir araştırma sorusu belirlenebilmektedir (Gündüz, vd., 2020). Uygulama ile üretilen fikirler kapsamlı şekilde ele alınmakta ve bu yönüyle de nitel bir hüviyete sahip olmaktadır. Ancak frekansların sistematik sayımı ve tematik

analize imkân tanınması dolayısıyla nicel araçlardan da istifade etmektedir (Gill, vd., 2012).

Nominal grup oturumlarının bazı avantajları şu şekilde özetlenebilir (Jones, 2004);

- a) Tüm grup üyeleri karar sürecine neredeyse eşit ve dengeli katılmaktadırlar,
- b) Bir kişinin hâkimiyeti yahut yönlendirmesi bulunmamaktadır,
- c) Seçilen fikirler kaliteli fikirlerdir,
- d) Genel başarı duygusu yaratmaktadır,
- e) Diğer grup süreçlerinden daha yaratıcı fikirler üretilmektedir,
- f) Sonuçların yorumlanması kolaydır,

NGT oturumu için önerilen katılımcı sayısı ile ilgili literatürde üzerinde hemfikir olunan bir sayı bulunmamaktadır. Van De ve Delbecq (1971), NGT oturumlarında 12 ve daha fazla katılımcının yer alabileceğini belirtmektedir. Carney, vd. (1996) en az katılımcı sayısının 6, Horton (1980) 7-10, Steward (2001) 5-8, Harvey ve Holmes (2012) 6-12, Allen, vd. (2004) 9-12, Dobbie, vd. (2004) 30-40, Perry ve Linsley (2006) 36, Williams, vd. (2006) 96 katılımcı ile uygulama gerçekleştirilmesi gerektiğini önermektedir (Muridan vd., 2019). Ancak katılımcı sayısı arttığında tekniğin etkisinin azalabileceği, uygulama süresinin uzayabileceği gibi eleştiriler bulunmaktadır. Bu sebepten ötürü oturumlarda 12’den fazla katılımcı olmaması önerilmektedir (Gündüz vd., 2020).

Yöntemin esneklikten yoksun oluşu handikaplarından birisidir. Her bir oturumda tek bir probleme odaklanması da uygulamanın kısıtlarından birisidir. NGT uygulaması için belirli sayıda kişi gerekliliği, önceden hazırlık gerektirmesi, uygulamayı yöneten moderatörün konuya hâkim olma gerekliliği de yönetime dair diğer gerekliliklerdir (Gündüz vd., 2020). NGT sonuçlarının popülasyonlara

genelleme yapılamaması ise bu yönetime yönelik en ciddi eleştiridir (Bartunek ve Murningham, 1984).

Yöntem 1971'den bu yana birçok modifikasyona maruz kalmıştır. Ancak bu değişimlere rağmen şu dört özelliğini korumuştur; fikir üretme, katılımcıların üretilen fikirleri tartışması, çok sayıdaki fikirleri kilit temalara indirebilme ve katılımcıların önem ve tercih algılarını puanlayabilme (Thier ve Mason, 2019; Gündüz vd., 2020);

NGT uygulama aşamaları ekseriyetle Gallagher, vd. (1993)'ün önerdiği şekilde dokuz aşamada gerçekleşmektedir. Uygulama aşamaları şu şekildedir;

1. Araştırma sorusunun paylaşımı
2. Sessiz fikir üretme fazı
3. Fikirlerin Açıklanması ve Kaydedilmesi (Round Robin)
4. Fikirlerin Tartışılması
5. "İlk Sekiz" Fikri Seçme
6. Fikirleri Puanlama ve Sıralama
7. Sayım ve Mola
8. Tartışma
9. Mutabakat

2.2 NGT Uygulaması Uzman Grubu Oluşturulması ve Uzmanlık Kriterleri

NGT'de ele alınan probleme yönelik o konu hakkında kapsamlı teorik veya pratik bilgi birikimi, deneyimi olan bireyler oturumlara uzman olarak davet edilebilmektedir. NGT gruplarına bu sebepten ötürü uzman grubu da

denmektedir. Bu çalışmada uygulamaya davet edilen uzmanların seçiminde somut kriterler olarak;

- 1) En az 5 yıldır, tarımsal üretim gerçekleştiriyor olmak veya hayvancılıkla uğraşılıyor olmak,
- 2) Çiftçi Kayıt Sistemi’ne (ÇKS) kayıtlı olmak,
- 3) Tarımsal desteklemelerden faydalanmak,

şartları tarafımızca belirlenmiştir.

Belirtilen kriterler doğrultusunda Kozan’da hem tarımsal üretim gerçekleştiren hem de hayvancılık faaliyetleri yürüten çiftçilere ulaşılarak uygulamaya davet edilmiştir. Uygulamaya katılan üreticilerin yaş, eğitim düzeyi, tarım dışı gelir, üretim yaptıkları tarımsal alan büyüklüğü ve faydalandıkları destekleme türlerinin farklı olmasına dikkat edilmiştir. Uzman grubunun ağırlıklı olarak bitkisel üretim gerçekleştiren çiftçilerden oluşmasına özen gösterilmiş, bu yönüyle homojen sayılabilecek bir uzman grubu oluşturulmuştur.

Tablo 1. NGT Uzman Grubuna Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Bilgiler	Ç1	Ç2	Ç3	Ç4	Ç5	Ç6	Ç7	Ç8
Yaş	58	45	33	35	43	57	24	
Eğitim düzeyi	Lise	Lisans	Lise	Lisans	Lise	Önlisans	Lisans	Lise
Çiftçilik süresi	10+	10+	10+	10+	10+	10+	5	10+
Tarımsal desteklerden faydalanma durumu	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Desteklemeler, ürün ekim tercihini etkilemekte mi?	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	
Tarım dışı gelire sahiplik	Hayır	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet	Hayır
Ekim yapılan alan büyüklüğü (dönüm)	40	9	150	135	210	75	32	
Lisanslı depo tercihi	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Hayır	Evet	

Not: Sekiz numaralı çiftçi (Ç8), tanımlayıcı soruların bazılarında yanıt vermek istememiştir.

Tablo 1’de oluşturulan uzman grubuna yönelik tanımlayıcı bilgiler sunulmuştur. Uygulamaya katılan uzmanların yaklaşık %88’i 10 yıl ve üzeri üreticilik deneyimine sahiptir. Ayrıca uzman grubunun yaklaşık %55’i tarım dışı gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Uygulamaya katılan üreticilerin toplam tarımsal üretim alanı 651 dönümdür. Üreticilerin yaş ortalaması 42’dir. Uzman grubunun sadece yaklaşık %29’u lisanslı depoları tercih etmektedir. Lisanslı depo kullanımına yönelik T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı’nın çiftçilere sunduğu önemli avantajlar bulunmaktadır. Kozan’da lisanslı depo sayısının az olması ve çiftçilerin sunulan avantajlardan yeteri kadar haberdar olmaması bu konuda düşük bir oranın ortaya çıkmasının olası sebeplerinden olabilir.

2.3 NGT Uygulaması

NGT oturumları 2023 yılının Ekim ayı içerisinde Kozan’da gerçekleştirilmiştir. Uygulama safhasında iki farklı probleme yönelik yaklaşık üç buçuk saat süren iki farklı uygulama gerçekleştirilmiştir.

Uygulama aşaması özünde dört aşamadan oluşmaktadır. Ancak daha açıklayıcı ve kapsamlı olan, Gallagher vd. (1993) tarafından ortaya konan genişletilmiş NGT sistemi bu uygulamada tercih edilmiştir. Genişletilmiş NGT sistemi doğrultusunda uygulama şu aşamalarda gerçekleştirilmiştir;

1. Aşama: Araştırma Probleminin Paylaşımı

Başlangıç aşamasında NGT oturumunu yöneten moderatörün sorumlulukları, oturumda nasıl bir yöntemle ilerleneceği kısaca özetlenmiştir. Akabinde oturumlarda ele alınacak problemler şu şekilde uzman grup üyeleri ile paylaşılmıştır.

- a) 2023’te tarımsal üretim sürecinde karşılaştığınız en önemli zorluklar nelerdir?

- b) Tarımsal destekleme politikaları ile ilgili problemler, geliştirilmesini istediğiniz hususlar nelerdir?

2. Aşama: Sessiz Fikir Üretme Fazı

Nominal aşama, sessiz faz, sessiz fikir üretme aşaması gibi isimlerle anılan bu adımda, katılımcılardan sorulan soru hakkında bireysel olarak düşünceleri ve çeşitli fikirler üretmeleri talep edilmiştir. Bu aşamada katılımcılar arasında herhangi bir etkileşime imkân tanınmamıştır. Uygulamanın bu safhasında moderatör sessizce beklemektedir. Literatürde maksimum 10 dakika olması önerilen bu aşamada tarımsal üreticilere beş dakika süre tanınmıştır.

3. Aşama: “Round Robin”

Bu adım sırayla tüm katılımcıların ürettikleri fikirlerin dinlenilmesi ve kayıt altına alınmasını içermektedir. Her katılımcı sırasıyla fikirlerini yüksek sesle açıklamış, açıkladığı fikirler beyaz tahtada grup üyelerinin görebileceği şekilde kayıt altına alınmıştır. Bu aşamada katılımcıların probleme yönelik kendi pozisyonlarını savunmaları beklenmiştir. Açıklanan hiçbir fikir yargılanmadan kayıt altına alınmış, diğer üyelerin yorumlarına izin verilmemiştir. Benzer fikirler olduğu durumlarda tarafımızca bunlar tek bir isimle kaydedilmiştir. Bu adımda her bir grup üyesine yaklaşık olarak eşit süreler tanınmıştır.

4. Aşama: Fikirlerin Tartışılması

Tüm fikirlerin kaydedilmesinden sonra grup üyelerinin ortaya konan fikirler üzerindeki yorum ve yargıları talep edilerek, detaylı bir tartışma süreci başlatılmıştır. Bu aşamada uzman grubunda yer alan tüm üyeler, kaydedilen fikirlere yönelik pozisyonlarını, olumlu ve olumsuz eleştirilerini açıklamışlardır.

5. Aşama: “İlk Sekiz” Fikri Seçme

Bu adım bir önceki aşamada tartışılan fikirlerin önem derecesine göre önceliklendirilmesini amaçlamaktadır. Grup üyelerinin nasıl bir ölçek kullanarak oy vermesi gerektiğine yönelik literatürde çeşitli öneriler yer almaktadır. Gallagher vd. (1993) ve Bailey (2013), 8’li Likert tipi ölçek kullanılmasını önermektedir. Bu ölçekte 1 en az önemi, 8 en yüksek önem düzeyini ifade etmektedir. Rubin vd. (2006), 9’lu Likert tipi ölçek kullanımını, Kuo-Hung, Diez ve Yang (2006), katılımcıların kafa karışıklığı yaşamaması adına 4’lü Likert tipi ölçeği, Aspinal, Rhidian, Maria ve Julia (2006) ise 10’lu Likert tipi ölçek kullanılmasını önermektedir. Bu çalışmada Gallagher vd. (1993) ve Bailey (2013)’ün önerdiği 8’li Likert tipi bir ölçek tercih edilmiştir.

Grup üyelerinden oturum başında belirtilen problem doğrultusunda açıklanan fikirlere 8 en yüksek önem/katılım, 1 en düşük/önem katılım olacak şekilde puan vermesi istenmiştir. 1-8 skalasındaki her bir puan bir kez verilmiştir. Katılımcıların koltuklarına fikirlerini, puanlarını kaydetmeleri amacıyla oturum başlamadan önce gerekli kalem ve not defterleri bırakılmıştır.

6. Aşama: Fikirleri Puanlama ve Önceliklendirme

Bu aşamada katılımcıların fikirlere yönelik verdikleri puanlar toplanmıştır.

7. Sayım ve Mola

Katılımcıların puanları derlenerek fikirlerin aldıkları puanlar toplanmıştır. İlgili fikirlere yönelik verilen puanlar doğrultusunda en yüksek puana sahip sekiz fikir bu aşamada tahtaya yazılarak katılımcılara sunulmuştur.

8. Aşama: Tartışma

En yüksek sekiz fikre ait puanlar ışığında katılımcıların yeniden bir tartışmaya yönelmeleri teşvik edilmiştir.

9. Aşama: Mutabakat

Tartışmanın sona ermesine müteakip grup üyelerinin oyları ile belirlenen ilk sekiz fikre ait mutabakat sağlandığı üyelere açıklanmıştır.

3. BULGULAR

Adana’nın hayvancılık ve tarımsal üretim anlamında en önemli alanlarından birisi olan Kozan özelinde, Çukurova Bölgesi’ndeki tarımsal üretim sürecindeki zorluklarının ve tarımsal destekleme politikalarının etkinliğinin araştırıldığı bu çalışmada 1.1’de verilen problemler ele alınmıştır.

Tarımsal üreticilerin, 2023’te üretim süreçlerinde en fazla karşılaştığı zorluklara yönelik gerçekleştirilen NGT oturumunun sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Uygulama safhasında 8’li Likert tipi bir ölçek kullanılmış olup, üreticilerin en önemli gördükleri ilk sekiz fikri önceliklendirmesi istenmiştir. Ancak Tablo 2’de üreticilerin ortaya koyduğu tüm fikirler bilgi amaçlı olarak puanları ile birlikte verilmiştir. 8 ve 9’uncu sırada yer alan maddeler aynı puanlara sahip olduğu için sıralamada aynı oransal ağırlığa sahip olmuşlardır.

Tarımsal üreticilerin 2023’te tarımsal üretim süreçlerinde en fazla zorluk yaşadığı hususların başında “dizel akaryakıt fiyatlarının yüksekliği” yer almıştır. Uygulamaya katılan uzmanların en fazla öncelik tanıdığı başlık bu olmuştur. 8 uzmanın katıldığı uygulamada bu maddenin oy skor toplamı 42 olurken frekansı de 7 olmuştur. Dizel fiyatlarının yüksekliği hakkında kuvvetli bir mutabakat sağlanmıştır. Oy frekansı bakımından dizel fiyatları ile aynı sayıda oy alan “gübre fiyatlarındaki artış” da dizelden hemen sonra sıralamada yer almıştır. “Zirai ilaçlama maliyetlerinin yüksekliği”, “işçilik maliyetlerindeki artış” ve “tarımsal

destekleme ödemelerinin yetersizliği” de üzerinde yüksek oranda mutabakat sağlanan maddeler olmuştur. “Pazar sorunları”, “ihracat desteklerinin yetersizliği”, “işçi bulamama” ve “plansız üretim” maddeleri de önceliklendirilen ilk sekiz madde arasında yer almıştır.

Üzerinde mutabakat sağlanan maddelerden olmasa dahi “rehberlik/danışmanlık eksikliği”, “sulama sorunları”, “sulama altyapısı”, “vahşi sulama”, “girdi enflasyonunun yüksekliği” ve “tarla faresi” maddeleri de dikkat çekicidir. Tematik olarak bakıldığında bu maddelerden üçü altyapıyı ilgilendiren sulama ilgili sorunlar olarak dikkat çekmektedir. İlk sekiz madde arasında önceliklendirilmeyen ama daha da ilginç olan bir diğer madde ise “girdi enflasyonunun yüksekliği” maddesidir. İlk iki sırada yer alan maddeleri de kapsayan bu madde, üreticiler tarafından önceliklendirilmemiş bunun yerine spesifik olarak dizel fiyatlarının ve gübre fiyatlarının yüksekliği şeklinde önceliklendirilmiştir. Bu bulgu yöntemin sağladığı avantajlar ile elde edilebilmiştir.

Tablo 2. Tarımsal Üretime Yönelik NGT Analiz Sonuçları

Fikirler	Katılımcı skorları								Σskor	(%) ^a	f	Öncelik sırası
	1	2	3	4	5	6	7	8				
Dizel fiyatları	3	8	8	3	4	8	8	8	42	14,6	7	#1
Gübre fiyatlarındaki artış	4	2	7	4	6	7	7	7	37	12,8	7	#2
Zirai ilaçlama maliyetleri	5	6	5	5	3	6	6	6	30	10,4	6	#3
İşçilik maliyetleri	6	5	6	2	5	5	5	5	29	10,1	6	#4
Destekleme ödemelerinin yetersizliği	8	7	2	3	6	2	2	2	28	9,7	6	#5
Pazar sorunları	4	7	7	5	1	1	1	1	24	8,3	5	#6
İhracat desteklerinin yetersizliği	3	8	8	8	8	8	8	8	18	6,3	3	#7
İşçi bulamama	5	5	5	5	5	5	5	5	17	5,9	4	#8

Plansız üretim	7		8	2	17	5,9	3	#9	
Rehberlik / danışmanlık eksikliği			8	3	11	3,8	2	#10	
Sulama sorunları (basınçlı su)	4		1	1	3	9	3,1	4	#11
Girdi enflasyonunun yükseliği		1		6	1	8	2,8	3	#12
Sulama altyapısı	2	3	2			7	2,4	3	#13
Vahşi sulama	6					6	2,1	1	#14
Tarla faresi	1	1	1	2		5	1,7	4	#15

$$^a = [(Fikire ait skor toplamı / Toplam skor) \times 100]$$

Tablo 2’de analizlerin doğrudan sonuçları verilmiştir. Ancak konunun daha anlaşılır olması ve makro bir perspektiften sonuçları anlamlandırma amacıyla bu maddeler bir nevi tematik analize tabii tutulmuştur. Tablo 3’te 2023’te tarımsal üretim sürecinde çiftçilerin en fazla zorluk yaşadığı, üzerinde mutabakat sağlanan ilk sekiz probleme ait tematik analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3. Tarımsal Üretime Yönelik NGT Oturumunun Tematik Analizi

Temalar	Σskor	(%) ^a	f	Sıra
Tarımsal girdilerin yüksekliği	79	32,6	14	#1
Operasyonel maliyetler ve zorluklar	76	31,4	16	#2
Tarımsal desteklemelerin yetersizliği	46	19,0	9	#3
Sektörel problemler	41	16,9	8	#4

$$^a = [(Temaya ait skor toplamı / Toplam skor) \times 100]$$

Tablo 3’te verilen tematik analiz sonuçları probleme yönelik makro bir perspektif sunmaktadır. Tematik analiz sonuçlarına göre en fazla skora ve oransal ağırlığa (%32,6) sahip tema tarımsal girdilerin yüksekliğini içeren tema olmuştur. Operasyonel maliyetler/zorluklar (%31,4) ile ikinci en önemli tema olmuştur. Tarımsal desteklemelerin yetersizliği (%19), sektörel problemler (%16,9) ile üzerinde mutabakat sağlanan temalar olmuştur.

Bu çalışmanın amaçlarından birisi tarımsal destekleme politikalarının yeterliliği ve etkinliğidir. Tematik analiz sonucuna göre desteklemelerin yetersizliği mutabakat sağlanan maddelere verilen skorların %19'unu almıştır.

Tablo 4'te "Tarımsal destekleme politikaları ile ilgili problemler, geliştirilmesini istediğiniz hususlar nelerdir?" sorusuna yönelik gerçekleştirilen NGT oturumunun sonuçları verilmiştir. Bu oturumda üzerinde mutabakata varılan ilk sekiz madde dışında üretilen diğer fikirler de yine bilgi olarak tabloya eklenmiştir. Üreticilerin, tarımsal destekleme politikalarıyla ilgili üzerinde en güçlü mutabakat sağladıkları eleştiri 46 oy ile "dizel akaryakıt desteğinin yetersizliği" olmuştur. "Gübre desteğinin azlığı" da yine üzerinde en güçlü mutabakat sağlanan bir diğer madde olmuştur. Tarımsal girdilere yönelik bu iki maddeden sonra en fazla oy alan eleştirinin tarımsal destekleme politikalarının "planlı üretime yönlendirmemesi" olması dikkat çekicidir.

Üzerinde mutabakata varılan maddelerden birisi olan "sulama altyapı desteği eksiklikleri" 19 puan almıştır. Tarımsal destekleme politikalarının amaçlarından birisinin sürdürülebilirlik olduğu düşünüldüğünde üreticilerin üretim altyapısına yönelik destekleme politikaları beklentisi anlayış görecektir.

Tablo 4. Tarımsal Desteklemelere Yönelik NGT Analiz Sonuçları

Fikirler	Katılımcı skorları								Σskor	(%) ^a	f	Öncelik sırası
	1	2	3	4	5	6	7	8				
Dizel desteğinin yetersizliği	8	4	8	4	7	5	2	8	46	16,0	7	#1
Gübre desteğinin azlığı	7	3	7	5	8	4	1	7	42	14,6	7	#2
Planlı üretime yönlendirmemesi	5	2	4	8	4	6		6	35	12,2	6	#3
Desteklerin vergi yükünü azaltmaya yönelik olmayışı	4		6	6	6	7		5	34	11,8	6	#4
İhracat desteklerinin yetersizliği	2		5	7	5	8			27	9,4	6	#5

Desteklerin reel olarak azalması	1	8	1	1	2	8	3	24	8,3	5	#6
Sulama altyapı desteği eksikliği	6		3	3	3		4	19	6,6	3	#7
Yem desteğinin yetersizliği	7				7	2		16	5,6	4	#8
Çoban desteğinin yetersizliği (sosyal güvenlik)	6				6			12	4,2	3	#9
Meraların azlığı	3		2	1	4	1		11	3,8	2	#10
Meraların etkin planlanmaması		1	2	3	2		3	11	3,8	4	#11
Anaç hayvan desteği eksiklikleri	5				1	5		11	3,8	3	#12

^a = [(Fikire ait skor toplamı/ Toplam skor) X 100]

Tablo 4’te verilen uygulama sonuçları, mutabakata varılan maddeler üzerinden çeşitli temalara indirgenmiştir. Bu tematik analiz sonuçları Tablo 5’te sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, tarımsal destekleme politikalarına yönelik üzerinde en fazla hemfikir olunan eleştiri “tarımsal girdi desteklerinin yetersizliği” olmuştur. Üzerinde mutabakata varılan oyların %42,8’ini bu tema almıştır. Tarımsal destekleme politikalarının uygulama biçimine yönelik eleştirileri ve önerileri içeren tema mutabakata varılan oyların %28,4’ünü alarak en fazla oy alan ikinci tema olmuştur. Üzerinde mutabakat bulunan diğer temalar önem sırasına göre ihracat desteklerinin yetersizliği (%11,1), enflasyonist etki (%9,9), atyapı desteklerinin eksikliği (%7,8) şeklindedir. Tablo 5’te sunulan temaları kendi içerisinde sınıflandırmak gerekirse; iki tema tarımsal destekleme politikalarına yönelik eleştiri, iki tema bu politikalara yönelik beklenti/öneri, bir tema da durum tespiti içermektedir.

Tablo 5. Tarımsal Desteklemelere Yönelik NGT Oturumunun Tematik Analizi

Temalar	Σskor	(%) ^a	f	Sıra
Tarımsal girdi desteklerinin yetersizliği	104	42,8	18	#1
Tarımsal desteklerin uygulanma biçimleriyle ilgili eleştiriler	69	28,4	12	#2

İhracat desteklerinin yetersizliği	27	11,1	9	#3
Enflasyonist etki	24	9,9	6	#4
Altyapı desteklerinin eksikliği	19	7,8	4	#5

$$^a = [(Temaya ait skor toplamı / Toplam skor) \times 100]$$

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Tarım sektörünün stratejik önemi ulusal ve uluslararası konjonktürün sonucu olarak ekonomik ve gıda arz güvenliği boyutlarıyla yeniden öne çıkmıştır. Bu çalışmada güncel koşullar doğrultusunda tarımsal destekleme politikalarına yönelik eleştiriler/beklentiler ve 2023 hasat döneminde tarımsal üretimin önündeki engeller ortaya konmuştur. Elde edilen sonuçlar, tarımsal destekleme politikalarına yönelik ve sektör paydaşlarının pratikteki eleştirileri ile oldukça uyumludur. Çalışma literatürdeki araştırmalardan metodolojik olarak ayrılmaktadır. Tercih edilen yöntem ile tarımsal destekleme politikalarının etkinliğini kısıtlayan hususlar güncel koşullar altında tespit edilmiş ve önceliklendirilmiştir. Problemlerin önem derecesinin bilinmesi çözüme yönelik politikaların geliştirilmesi için büyük önem taşımaktadır. Çalışma bu yönüyle de ilgili literatürdeki çalışmalardan ayrılmakta ve özgün sonuçlar sunmaktadır.

Tarımsal destekleme politikalarına yönelik en önemli eleştiri -uygulamaya katılan üreticiler için- tarımsal girdilere yönelik özellikle dizel akaryakıt ve gübre desteklerinin yetersiz olduğudur. Tarımsal destekleme uygulamalarına yönelik bulgular da bu politikaların geliştirilmesi ve güncellenmesine yönelik fikir verici olmuştur. Destekleme uygulamalarının planlı bir üretim süreci doğrultusunda gerçekleştirilmediğine yönelik bulgu, küçük ölçekli nitel bir vaka çalışması diyebileceğimiz bu araştırmanın en önemli bulgularından birisi olmuştur. Üreticilerin tarımsal destekleme politikalarından bu madde özelinde beklentileri, desteklemelerin bilinçli ve makro bir planlama dahilinde verilerek üretim sonrası

pazar bulamama başta olmak üzere çeşitli sorunlar yaşanmasının önüne geçilmesidir. Bu kapsamda Eylül 2023’te yayımlanan “Tarımsal Üretimin Planlanması Hakkında Yönetmelik” (Resmî Gazete, 2023) üreticilerin beklentilerine yanıt olmuştur. Tarımsal destekleme politikalarına yönelik bir diğer beklenti de üretim altyapısı için gerekli ihtiyaçlara yönelik desteklemelerin kayda değer şekilde güncellenmesi olmuştur. Destekleme tutarlarının ödeme şekli ve takviminden kaynaklı olarak da bu ödemelerin enflasyon karşısında reel olarak önceki yıllara göre azalmış olduğu da bir diğer sonuç olmuştur.

Tarımsal üretim sürecinde üreticilerin en fazla zorluk yaşadığı hususlar temalara indirildiğinde tarımsal girdilerin yüksekliği, operasyonel maliyetler/zorluklar, tarımsal desteklerin yetersizliği ve sektörel problemler olarak tespit edilmiştir. Bu temalar birbirlerinin sonucu, tamamlayıcısı olabilir. Tarımsal üretim sürecinde işçi bulamama ve işçilik maliyetlerini de içeren operasyonel maliyetler/zorluklar teması da üreticilerin üzerinde kuvvetle mutabık kaldığı problemlerden birisi olmuştur. NGT sonucunda tarımsal üretimin önündeki en büyük zorluk tarımsal girdilerin yüksekliği teması olmuştur. Tarımsal destek tutarlarının spesifik olarak bu hususlarda yükseltilmesi faydalı olacaktır.

Çalışmanın metodolojik olarak önemli avantajları olsa da kısıtları bulunmaktadır. Elde edilen bulguların popülasyonlara genellenememesi bu araştırmanın en önemli kısıtlarından birisidir. Araştırmaya katılan uzman grubun homojen şekilde, ağırlıklı olarak tarımsal üreticiler ve hayvancılıkla uğraşan bireylerden oluşması da çalışmaya yönelik bir diğer kabul edilebilir eleştiridir. Doğrudan üreticileri ilgilendiren araştırma soruları dolayısıyla böylesi bir tercihte bulunulmuştur. Benzer yöntem ile yapılabilecek gelecek çalışmalarda, sektör paydaşları, Tarım ve Orman Bakanlığı temsilcileri, teknik personeller ve üreticilerin birlikte yer aldığı heterojen bir uzman grubu daha spesifik bulgulara olanak tanıyabilir.

Uygulamaya davet edilen uzman grubunun genel olarak homojen bir yapıda olması araştırmanın hem avantajı hem de dezavantajı olmuştur. Uzman grubu içerisinde hayvancılık faaliyeti yürüten az sayıda uzman olması hayvancılık alanındaki destekleme politikalarının ve üretim süreçlerinin yeteri kadar tartışılmamasına sebep olmuştur. Hayvancılık alanında meraların yetersizliği, meraların kullanımının verimli planlanmaması, yem desteklerinin yetersiz oluşu, anaç hayvan desteklerinin güncellenme ihtiyacı ve çobanların sosyal güvenlik desteklerinin yetersizliği öne çıkan problemler olarak kaydedilmiş ve raporlanmıştır. Ancak belirtilen bu problemler grup yapısının ağırlıklı olarak bitkisel üretim yapan çiftçilerden oluşmasından kaynaklı olarak mutabakata varılan maddeler arasında yer almamıştır.

Kozan'ın, Türkiye'nin en önemli arıcılık ve bal üretim merkezlerinden birisi olması, Adana içerisinde ise büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı ile öne çıkması dolayısıyla hayvancılık desteklerine yönelik spesifik bir araştırma tasarlamak daha faydalı sonuçlar sunabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Tüm yazarlar, diğer kişi veya kuruluşlarla herhangi bir çıkar çatışması olmadığını onaylar.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu çalışma Hüseyin Ataş'ın T.C. Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesinde yürütmekte olduğu doktora tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Araştırmanın veri toplama sürecindeki desteklerinden ötürü Kozan

İlçe Tarım ve Orman Müdürü Sn. Ömer Erdoğan ve Sn. Hakan Ucu’n’a teşekkür ederiz.

Etik Kurul Kararı

Araştırma kapsamında Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu tarafından 03.10.2023 tarih ve 2023/452 sayılı karar numarası ile yazılı olarak etik kurul izni alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Allen, J., Dyas, J. ve Jones, M. (2004). Building consensus in health care: a guide to using the nominal group technique. *British Journal of Community Nursing*, 9(3), 110-114. doi:10.12968/bjcn.2004.9.3.12432
- Aspinal, F., Rhidian, H., Maria, D. ve Julia, A.-H. (2006). What is Important to Measure in the Last Months and Weeks of Life? A Modified Nominal Group Study. *International Journal of Nursing Studies*, 43(4), 393–403.
- Aydın, B. ve Özkan, E. (2017). Gübre ve Toprak Analizi Desteğinin Üreticiler Açısından Değerlendirilmesi: Kırklareli İli Örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 4(3), 302-310.
- Bailey, A. (2013). The use of Nominal Group Technique to Determine Additional Support Needs for a Group of Victorian TAFE Managers and Senior Educators. *International Journal of Training Research*, 11(3), 260-266.
- Bammer, M., Benge, M. ve Warner, L. A. (2022). Identifying and Assessing Needs of Florida Commercial Beekeepers Using Nominal Group Technique. *Journal of Agricultural Education*, 63(1), 80-97. doi:10.5032/jae.2022.01080

- Bartunek, J. M. ve Murningham, J. K. (1984). The Nominal Group Technique: Expanding the Basic Procedure and Underlying Assumptions. *Group & Organization Management*, 9(3), 417-432. doi:10.1177/105960118400900307
- Carney, O., McIntosh, J. ve Worth, A. (1996). The use of the Nominal Group Technique in research with community nurses. *Journal of Advanced Nursing*, 23(5), 1024-1029. doi:10.1046/j.1365-2648.1996.09623.x
- Cleary, K. K. (2001). Using the Nominal Group Technique to Reach Consensus, (1).
- Dobbie, A., Rhodes, M., Tysinger, J. W. ve Freeman, J. (2004). Using a modified nominal group technique as a curriculum evaluation tool. *Family Medicine*, 36(6), 402-406.
- Dora Muridan, N., Sattar Rasul, M., Mohamad Yasin, R., Amnah Abd Rauf, R., Yahaya, N., Rosli Mohd Nor, A., ... Paya Rumpit, K. (2019). Using Nominal Group Technique to Identify Career Decision Elements for TVET Entrepreneurs. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*. www.ijcc.net (C. 7). www.ijcc.net adresinden erişildi.
- Erdal, G., Erdal, H. ve Gürkan, M. (2013). Türkiye’de Uygulanan Tarımsal Desteklerin Üretici Açısından Değerlendirilmesi (Kahramanmaraş İli Örneği). *IJSES Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(2), 92-98.
- Gallagher, M., Hares, T. ve Spencer, J. (1993). The nominal group technique: a research tool for general practice? *Fam Pract*, 10, 76-81.
- Gill, P. J., Hewitson, P., Peile, E. ve Harnden, A. (2012). Prioritizing areas for quality marker development in children in UK general practice: Extending the use of the nominal group technique. *Family Practice*, 29(5), 567-575. doi:10.1093/fampra/cms006

- Güder, F. (2019). Türkiye'de Tarımsal Teşviklerin Genç İşsizliği Üzerine Etkileri: Yalova İlinde Genç Çiftçi Projesi Örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). YALOVA ÜNİVERSİTESİ.
- Gündüz, S., Ataş, H. ve Elkovan, C. G. (2020). Çoklu Karar Verme Teknikleri (1. bs.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Harvey, N. ve Holmes, C. A. (2012). Nominal group technique: An effective method for obtaining group consensus. *International Journal of Nursing Practice*, 18(2), 188-194. doi:10.1111/j.1440-172X.2012.02017.x
- Horton, J. N. (1980). Nominal group technique: A method of decision-making by committee. *Anaesthesia*, 35(8), 811-814. doi:10.1111/j.1365-2044.1980.tb03924.x
- Hugé, J. ve Mukherjee, N. (2018). The nominal group technique in ecology & conservation: Application and challenges. *Methods in Ecology and Evolution*, 9(1), 33-41. doi:10.1111/2041-210X.12831
- Hugé, J., Satyanarayana, B., Mukherjee, N., Otero, V., Velde, K. Vande ve Dahdouh-Guebas, F. (2022). Mapping research gaps for sustainable forest management based on the nominal group technique. *Environment, Development and Sustainability*. doi:10.1007/s10668-022-02478-1
- Islam, R. (2002). Modified Nominal Group Technique for Group Decision-Making. *IJUM Journal of Economics and Management*, 10(2), 151-178.
- Jacobson, S. K., Gape, L., Sweeting, M. ve Stein, T. V. (2005). Using a Nominal Group Process to Plan Educational Outreach for a Bahamas Park. *Applied Environmental Education & Communication*, 4(4), 305-316. doi:10.1080/15330150500302098
- Jeffreys, I. (2006). The use of the Nominal Group Technique for eliciting opinion for policy evaluation. Joint Organic Congress içinde . Odense, Denmark: Organic Eprints. <http://www.personal.mbs.ac.uk/> adresinden erişildi.

- Jones, S. C. (2004). Using the Nominal Group Technique to Select the Most Appropriate Topics for Postgraduate Research Students' Seminars. *Journal of University Teaching and Learning Practice*, 1(1), 20-34. <http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=jutlp> adresinden erişildi.
- Kızıl, E. ve Akten Çürük, S. (2021). Türk Tarımsal Teşvik Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 8(4), 956-967. doi:10.30910/turkjans.904817
- Kuo-Hung, T., Diez, S.-J. L. C. ve Yang, H.-J. (2006). Using Online Nominal Group Technique to Implement Knowledge Transfer. *Journal of Engineering Education*, 95(4), 335-345.
- Laçın, M. (2019). Bilecik İlinde Tarımsal Üretim Önündeki Engeller Ve Yapılması Gerekenler Üzerine İçerik Analizi. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 113-130. doi:10.33905/bseusbed.438159
- Motsenbocker, K. E. ve Hinson, R. A. (2003). Forming a consensus in agricultural development issues and constraints: using the nominal group technique. *ISHS Acta Horticulturae*, (621), 81-87. doi:10.17660/ActaHortic.2003.621.8
- Özgür, A. (2018). ADANA İLİ CEYHAN İLÇESİNDE ÇİFTÇİLERİN TARIMSAL DESTEKLEMeye YAKLAŞIMLARI VE DESTEKLERİN ÜRETİME ETKİSİ. (Yayımlanmamış doktora tezi). KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ.
- Perry, J. ve Linsley, S. (2006). The use of the nominal group technique as an evaluative tool in the teaching and summative assessment of the interpersonal skills of student mental health nurses. *Nurse Education Today*, 26(4), 346-353. doi:10.1016/j.nedt.2005.11.004

- Resmî Gazete. (2023, 14 Eylül). TARIMSAL ÜRETİMİN PLANLANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK. Tarım ve Orman Bakanlığı. Ankara.
- Robinson, P. ve Shepard, R. (2011). Outreach, Applied Research, and Management Needs for Wisconsin's Great Lakes Freshwater Estuaries: A Cooperative Extension Needs Assessment Model. *Journal of Extension*, 49(1). doi:10.34068/joe.49.01.03
- Rubin, G., De Wit, N., Meineche-Schmidt, V., Seifert, B., Halla, N. ve Hungin, P. (2006). The diagnosis of IBS in primary care: Consensus development using nominal group technique. *Family Practice*, 23(6), 687-692. doi:10.1093/fampra/cml050
- Sakarya, Ş., Özmen, F. ve Özmen, H. İ. (2007). Yerel Kalkınmada Tarım Finansman Desteği Olarak Doğrudan Gelir Desteği Üzerine Bir Alan Araştırması: (Sındırgı İlçesi Örneği). *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi, Yerel Ekon*(3), 12-24. doi:10.18493/kmusekad.66260
- Santiago-Brown, I., Metcalfe, A., Jerram, C. ve Collins, C. (2015). Sustainability assessment in wine-grape growing in the New World: Economic, environmental, and social indicators for agricultural businesses. *Sustainability (Switzerland)*, 7(7), 8178-8204. doi:10.3390/su7078178
- Scott, D. ve Deadrick, D. (1982). The Nominal Group Technique Applications for Training Needs Assessment. *Training and Development Journal*, 26-33.
- Steward, B. (2001). Using Nominal Group Technique to Explore Competence in Occupational Therapy and Physiotherapy Students during First-Year Placements. *British Journal of Occupational Therapy*, 64(6), 298-304. doi:10.1177/030802260106400606
- Strager, M. P. ve Rosenberger, R. S. (2006). Incorporating stakeholder preferences for land conservation: Weights and measures in spatial MCA. *Ecological Economics*, 57(4), 627-639. doi:10.1016/j.ecolecon.2005.05.015

- Şit, A. ve Hırlak, B. (2011). Kalkınmada Öncelikli İllere Verilen Tarımsal Destekler: Kilis Örneği. 1. Uluslararası Dış Ticaret ve Tarım Stratejileri Sempozyumu içinde .
- Tan, S., Ortan, Ü. ve Everest, B. (2014). Uygulamada Olan Tarım Politikaları Kapsamında Çanakkale'nin Mevcut Durumunun İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 2(1), 45-54.
- Thier, M. ve Mason, D. P. (2019). Breaking ranks? Differentiating nominal group technique scoring approaches for consensus and prioritization. International Journal of Research and Method in Education, 42(4), 428-441. doi:10.1080/1743727X.2018.1533938
- Ünal, S. ve Fidan, A. (2014). Tarımsal Destek Uygulamaları: IPARD Desteklerinin Kütahya Tarımına Etkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi /, 63-76.
- Van De, A. ve Delbecq, A. L. (1971). Nominal Versus Interacting Group Processes for Committee Decision-Making Effectiveness. Academy of Management Journal, 14(2), 203-212. doi:10.5465/255307
- Waas, T., Hugé, J., Block, T., Wright, T., Benitez-Capistros, F. ve Verbruggen, A. (2014). Sustainability Assessment and Indicators: Tools in a Decision-Making Strategy for Sustainable Development. Sustainability, 6(9), 5512-5534. doi:10.3390/su6095512
- Williams, P. L., White, N., Klem, R., Wilson, S. E. ve Bartholomew, P. (2006). Clinical education and training: Using the nominal group technique in research with radiographers to identify factors affecting quality and capacity. Radiography, 12(3), 215-224. doi:10.1016/j.radi.2005.06.001
- Yılmaz, H., Demircan, V. ve Dernek, Z. (2008). Türkiye Tarımında Doğrudan Gelir Desteği Uygulamaları (Isparta İli Üreticileri Açısından Bir Değerlendirme). Doğu Üniversitesi Dergisi, 9(2), 248-265.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In recent years, the exchange rate of the US dollar in Türkiye has risen significantly. The question arises as to how effective agricultural support payments are against the increase in agricultural commodities and inputs resulting from this rise. It is important to determine the effectiveness of measures in the agricultural sector, which is crucial for national food security.

The aim of this study was (a) to determine the effectiveness of support measures in Çukurova, one of the most important agricultural production areas in Türkiye, and (b) to determine the priority and importance of the problems of agricultural producers in their production processes. For this purpose, meetings were held with the help of Nominal Group Technique (NGT) with farmers producing in Kozan district, one of the important agricultural areas of Çukurova region. The following problems were discussed in the NGT meetings.

1. What are the main challenges you face in the agricultural production process in 2023?
2. What problems do you encounter in agricultural support policies and what issues would you like to address?

Method

This study used the Nominal Group Technique (NGT), a structured group decision-making method (Horton, 1980) that allows the derivation of a large number of original ideas and is based on the balanced participation of all group members and a mathematical calculation method.

The NGT method is a specific group process that defines and prioritizes the elements of a problem situation or solution program (Scott and Deadrick, 1982). This method, also known as decision consensus (Bartunek and Murningham, 1984), is a structured group process that allows participants to independently develop, discuss and evaluate ideas (Cleary, 2001).

NGT is often used in agricultural policy and research evaluation because of its methodological advantages and its ability to prioritize the problems being addressed. Jeffreys (2006) argues that NGT is a proven method for evaluating organic farming and agri-environmental policy.

Findings (Results)

In the NGT session, an 8-point Likert scale was used to address the challenges that agricultural producers face in their production processes in 2023. Agricultural producers were asked to prioritize the eight ideas they felt were most important.

One of the issues that caused the greatest difficulties for agricultural producers in agricultural production processes in 2023 was "high diesel prices" This issue was given the highest priority by the experts who participated in the application. In the application, in which eight experts participated, the total number of votes for this item was 42 and its frequency was 7. A strong consensus was reached regarding the high price of diesel. 'Rise in fertilizer prices", which received the same number of votes as diesel prices in terms of voting frequency, was ranked immediately after diesel. "High cost of pesticides in agriculture", "increase in labor costs" and "insufficient agricultural subsidies" were also items with a high level of agreement. "Market problems", "insufficient export support", "can not find labor" and "unplanned production" were among the top eight prioritized items.

"What problems are there in relation to policies to support agriculture and what would you like to see improved?" The results of the NGT session on this question were remarkable. In addition to the first eight points agreed in this session, more ideas were put on the table. The criticism that the growers agreed with the most was "insufficient diesel support" with 46 votes. "Lack of fertilizer support" was another point that received the most agreement. It is worth noting that the criticism that received the most votes after these two items on agricultural inputs was that agricultural support policies "do not lead to planned production"

Conclusion and Discussion

The strategic importance of the agricultural sector with its economic and food security dimensions has once again come to the fore as a result of the national and international economic situation. This study identified the criticisms/expectations of policies to support agriculture under current conditions and the obstacles to agricultural production in the 2023 harvest period. The results obtained are in line with the practical criticism of agricultural support policies by actors in the sector. This study differs methodologically from other studies in the literature. The main criticism of the agricultural support policy - for the producers participating in the practice - is that the support for agricultural inputs, especially diesel fuel and fertilizer, is extremely insufficient. The findings on farm support practices were also informative for the development and updating of this policy. The finding that support practices were

not carried out in line with a planned production process was one of the key findings of this study, which we can characterize as a small-scale qualitative case study.

When the issues that caused producers the most difficulties in the agricultural production process were reduced to themes, they were found to be high farm inputs, farm costs/challenges, inadequate farm support and sectoral issues. These issues may be the result of problems or may be complementary.

Although this study has important methodological advantages, it also has some limitations. One of the main limitations of this study is that the results cannot be generalized to other population groups. Another criticism of the study is that the expert group that participated in the study consisted only of agricultural producers and people involved in animal husbandry. This choice was made because of the research questions that directly concern agricultural producers. However, an expert group that also includes stakeholders in the sector, representatives of the Ministry of Agriculture and Forestry, technical staff and producers could have enabled more specific results.